

การใช้โวหารและภาพพจน์ในโคลงนิราศนรินทร์
THE USAGE OF EXPRESSIONS AND FIGURE OF IMAGE IN NIRAT NARIN

กนกวรรณ เนียมจันทร์, ปุ่น ชมพูพระ พัทธนันท์ พาป้อ และปัทมกานธา
สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
thaieducpru@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การใช้โวหารและภาพพจน์ในโคลงนิราศนรินทร์ มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์โวหารที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์ และ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ภาพพจน์ที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า การใช้โวหารที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์ ปรากฏโวหารทั้ง 6 ประเภท คือ บรรยายโวหาร พรรณนาโวหาร อุปมาโวหาร สาธกโวหาร เทศนาโวหาร และ อธิบายโวหาร

ภาพพจน์ที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์ ปรากฏโวหารทั้ง 7 ประเภท คือ อุปมา อุปลักษณ์ อธิพจน์ บุคคลวัตนามนัย สัทพจน์และสัญลักษณ์

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบว่าผู้ประพันธ์ได้แต่งคำประพันธ์โดยใช้ลักษณะคำประพันธ์ต่าง ๆ นำโวหารภาพพจน์ มาใช้ในการประพันธ์โคลงนิราศนรินทร์ ทั้งถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก ของผู้ประพันธ์ ชมความงามของหญิงอันเป็นที่รัก และเปรียบเทียบกับสิ่งต่าง ๆ พรรณนาถึงการเดินทางไปพร้อมกับกรำพึงรำพันถึงนางอันเป็นที่รัก รวมทั้งยังใช้ภาษาที่งดงามสละสลวยในการประพันธ์โคลงนิราศนรินทร์

คำสำคัญ: โวหาร, ภาพพจน์, โคลงนิราศนรินทร์

Abstract

Research on " The usage of expressions and figure of image in nirat narin" , the objectives were as follows: 1) to study and analyze the usage of expressions that appears in the Nirat Narin and 2) to analyze the figure of image that appears in Nirat Narin. The results of the research concluded that :

The usage of expressions that appears in Nirat Narin appears in 6 types : narratives, descriptions, parables, quirk, sermons, and explanations.

The usage of figure of image that appears in Nirat Narin were found 7 types : simile, metaphor, hyperbole , personification, metonymy, onomatopoeia and symbol.

This research shows that the author scribbled the poem using various characteristics of the poem. Stylistic lead it is used to compose the poem Nirat Narin, both conveying the emotions of the author, watching the beauty of the beloved woman, and comparing it to what depicts the journey with her beloved muse, as well as the use of beautiful language to compose the poem Nirat Narin.

Keywords: iexpressions, figure of image , nirat narin

บทนำ

“นิราศ” เป็นงานประพันธ์ประเภทหนึ่งของไทย มีมาตั้งแต่สมัยโบราณ เท่าที่ปรากฏหลักฐานในปัจจุบัน นิราศเรื่องแรกของไทยนั้น ได้แก่ โคลงนิราศหริภุญชัย ซึ่งแต่งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเนื้อหาของนิราศส่วนใหญ่มักเป็นการ

คร่ำครวญของกวี (ชาย) ต่อสตรีอันเป็นที่รัก เนื่องจากต้องพลัดพรากจากนางมาไกล อย่างไรก็ตาม นางในนิราศที่กวีพรรณาน่าจากมานั้น อาจมีตัวตนจริงหรือไม่ก็ได้ แต่กวีส่วนใหญ่ถือว่านางผู้เป็นที่รักเป็นปัจจัยสำคัญที่จะเอื้อให้กวีแต่งนิราศได้เพราะแม้ในสมัยหลังกวีอาจไม่ได้ให้ความสำคัญเรื่องการคร่ำครวญถึงนาง แต่เน้นที่การบันทึกระยะทาง เหตุการณ์ และอารมณ์ แต่ก็ยังคงมีบทครวญถึงนางแทรกอยู่ (พองจันทร์ สุขยง และคณะ, 2556, หน้า 3) สอดคล้องกับความคิดเห็นของ เปลื้อง ณ นคร (2544, หน้า 131) ที่กล่าวว่า นิราศเป็นวรรณคดีประเภทหนึ่งที่มีผู้นิยมแต่งกันอย่างกว้างขวางปรากฏให้เห็นผลงานของกวีชั้นเลิศตั้งแต่สมัยอยุธยาจนถึงปัจจุบันเป็นจำนวนมากทั้งที่แต่งเป็นนิราศทั้งเรื่องและที่เป็นบทนิราศแทรกอยู่ในวรรณคดีอื่นวรรณคดีนิราศยังแต่งด้วยคำประพันธ์ทั้งร้อยแก้วและร้อยกรอง ปรากฏใช้ฉันทลักษณ์หลายชนิดมากที่สุดเช่นโคลงกลอนกาพย์เห่เรือและคำที่ใช้เรียกชื่อวรรณคดีนิราศก็มีความแตกต่างกันหลากหลายบ้างใช้คำเรียกว่านิราศบ้างก็ไม่ใช่ชื่อนิราศบางเรื่องบอกรูปแบบฉันทลักษณ์ เช่น โคลงนิราศหรือกฤษณชัยกำสรวลโคลงตัน กลอนเพลงยาวนิราศรบพม่าที่ทำดินแดง แต่บางเรื่องไม่ระบุ เช่น ทวาทศมาสโคลงตัน บางกอกแก้วกำสรวล เป็นต้น

นอกจากนี้ นิราศยังเป็นวรรณคดีที่กวีมักแต่งขึ้นเวลาเดินทางไปยังสิ่งที่ห่างไกลเนื่องจากในอดีตต้องใช้เวลาในการเดินทางมาส่วนใหญ่มักเป็นการแจวเรือพายเรือไปตามแม่น้ำลำคลองและใช้ใบแล่นไปในท้องทะเลเพราะสะดวกปลอดภัยกว่าวิธีอื่นผู้เดินทางที่มีฝีมือทางการกวีจึงใช้เวลาว่างแต่งบทร้อยกรองผู้ชมจะรู้สึกประทับใจที่ได้ประสบพบเห็นระหว่างการเดินทางผสมผสานกับจินตนาการมาถ่ายทอดไว้ในนิราศด้วยนิราศจึงอุดมด้วยรสแห่งวรรณคดีและร่องรอยแห่งวิถีชีวิตวัฒนธรรมอันทรงคุณค่านอกจากนี้ยังมีวรรณคดีนิราศที่ใช้กินที่กวีใช้จินตนาการในการแต่งขึ้นรำพันถึงความเสนาหาอาลัยถึงนางผู้เป็นที่รักซึ่งกวีอาจจินตนาการขึ้นเช่นกัน (สุปถณี พัดทอง, 2552, หน้า 1)

นิราศนรินทร์ เป็นวรรณคดีที่มีชื่อเสียงเรื่องหนึ่งของกรุงรัตนโกสินทร์ ด้วยมีความไพเราะเป็นเยี่ยม ผู้แต่งไม่บอกไว้ชัดเจน นอกจากปรากฏอยู่ในโคลงบาทสุดท้ายของเรื่องว่า “โคลงเรื่องนิราศนี้ นรินทร์อิน รองบาทบวรห้วงฉลิฉลิว่าไว้” สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ได้ทรงสันนิษฐานเรื่องราวของผู้แต่งว่าควรจะเป็นชื่อ อิน (ตามที่บ่งไว้ในโคลง) และควรเป็นมหาดเล็กในกรมพระราชวังบวรมหาเสนาสุรินทร ในรัชกาลที่ 2 ซึ่งเมื่อสอบดูทำเนียบข้าราชการวังหน้าในสมัยนั้นก็มีตำแหน่งนายนรินทร์ธิเบศร์ ทั้งเมื่อสอบกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ก็ได้ความชัดยิ่งขึ้นคือ ปรากฏตามประวัติศาสตร์ว่าในรัชกาลที่ 2 นี้มีศึกพม่ามาตีเมืองกลางและเมืองชุมพร เมื่อ พ.ศ. 2352 และทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้กรมพระราชวังบวรเสด็จยกทัพหลวงไปปราบพม่า เส้นทางที่ทรงยกกองทัพไปก็เป็นทางเดียวกับที่นายนรินทร์อิน อธิบายไว้ในนิราศของตน คือออกจากกรุงเทพฯ ทางเรือ และไปขึ้นบกที่เพชรบุรี เพื่อเดินเท้าต่อไป แต่มีข้อที่น่าสงสัยก็คือว่า ตามประวัติศาสตร์นั้น กรมพระราชวังบวรเสด็จยกทัพเดินเท้าจากเมืองเพชรบุรี ตรงไปยังเมืองชุมพรทีเดียว ส่วนเส้นทางของนายนรินทร์อินนั้น เมื่อออกจากเพชรบุรีแล้วตรงไปเมืองกำเนิดนพคุณ และวกกลับไปยังเมืองตะนาวศรี อันเป็นเมืองด่าน ทั้งนี้ทำให้นิรันทรอินต่อไปว่า นายนรินทร์อินนี้ อาจจะไปในกองทัพ เนื่องจากในโอกาสนี้เหมือนกัน แต่มีได้ไปพร้อมทัพหลวง อาจจะไปกับทัพหน้าซึ่งส่งไปดูแลลาดเลาพม่าก่อน จึงไปยังเมืองตะนาวศรีใกล้ด่านสิงขร ทั้งประวัติศาสตร์ก็มีระบุไว้ว่า กรมพระราชวังบวรได้ส่งทัพหน้าล่วงหน้าไปก่อน อย่างไรก็ตาม นายนรินทร์อินนี้ ก็คงเป็นมหาดเล็กของกรมพระราชวังบวร ในรัชกาลที่ 2 และเป็นผู้เขียนนิราศเรื่องนี้ขึ้นในโอกาสนี้อย่างแน่นอน (วชิรญาณดิจิทัล, 2563, ออนไลน์) ซึ่งนิราศนรินทร์คำโคลงนี้ มีลักษณะเป็นนิราศแท้ คือ มีเนื้อหาสำคัญอยู่ที่การคร่ำครวญถึงนางอันเป็นที่รักที่กวีจากมาส่วนรายละเอียดอื่น ๆ เป็นเพียงส่วนประกอบและเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปว่านิราศนรินทร์คำโคลงเป็นนิราศที่มีความไพเราะมากเรื่องหนึ่งของไทย

จากเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้ผู้วิจัยสนใจ ที่จะศึกษาวิเคราะห์โคลงนิราศนรินทร์ ซึ่งเป็นลักษณะคำประพันธ์ประเภทร้อยกรอง ที่มีความงดงามด้านการใช้ภาษา เรียงร้อยภาษา การใช้โวหารภาพพจน์ ต่าง ๆ ถ่ายทอดออกมาเป็นเรื่องราว เกี่ยวกับการเดินทางของนายนรินทร์ธิเบศร์ (อิน) และยังมีประเด็นที่น่าสนใจที่กวีได้แฝงไว้ในวรรณคดีเรื่องนี้

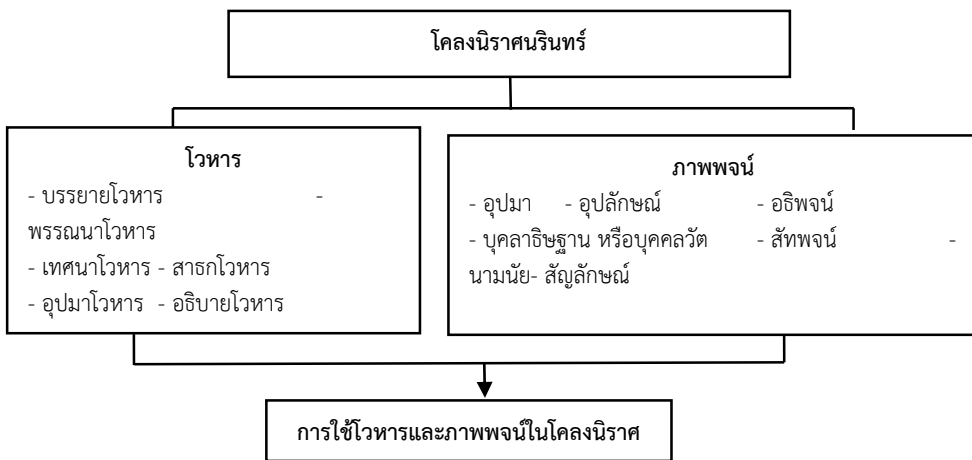
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาโวหารที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์
2. เพื่อศึกษาภาพพจน์ที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์

สมมติฐานของการวิจัย

โคลงนิราศนรินทร์ของ นายนรินทร์ธิเบศร์ (อิน) มีการโวหารและภาพพจน์ปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์โคลงนิราศนรินทร์ เกี่ยวกับลักษณะคำประพันธ์ โวหาร และภาพพจน์ที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์ จำนวน 141 บท และมีโคลงต่อจากนี้ 2 โคลง ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นของอาลักษณ์แต่งเพิ่มเติมภายหลังรวมทั้งร้อยสุภาพ 1บท และโคลงสองสุภาพ 1 บท

ขอบเขตด้านเกณฑ์

เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลด้านการใช้โวหาร

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ของ วิเชียร เกษประทุม (2558, หน้า 120 – 212) โวหารมี 6 ประเภท ดังนี้

1. บรรยายโวหาร คือ โวหารที่เล่าเรื่อง บอกเล่า หรืออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ไปตามลำดับเหตุการณ์ เพื่อบอกให้รู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน และอย่างไร โดยใช้ภาษาง่าย ๆ อย่างตรงไปตรงมา
2. พรรณนาโวหาร หรือการเขียนเชิงพรรณนา คือ โวหารที่กล่าวเป็นเรื่องราวอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังนึกเห็นภาพ และเกิดจินตนาการ โดยใช้ถ้อยสำนวนภาษาที่ไพเราะบรรเจิดบรรจง
3. เทศนาโวหาร คือ สำนวนเขียนที่เป็นไปในลักษณะแนะนำสั่งสอนอย่างมีเหตุผล เพื่อชักจูงให้ผู้อ่าน หรือผู้ฟังเห็นตามหรือปฏิบัติตาม
4. สาธกโวหาร คือ การยกตัวอย่างมาอ้างให้เห็น เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายขึ้น ซึ่งตัวอย่างที่ยกมาอาจเป็นนิทาน เรื่องราวหรือเหตุการณ์ก็ได้

5. อุปมาโวหาร คือ สำนวนเขียนหรือพูดที่กล่าวถึงเรื่องราวโดยยกสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาเปรียบเทียบประกอบเพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

6. อธิบายโวหาร หรือการเขียนเชิงอธิบาย คือ การเขียนบอกหรือชี้แจงถึงขั้นตอนในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการเขียนที่มุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจสิ่งที่กล่าว

เกณฑ์การวิเคราะห์ข้อมูลด้านภาพพจน์

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ของ วิเชียร เกษประทุม (2558, หน้า 312 – 314) ภาพพจน์มี 7 ประเภท ดังนี้

1. อุปมา คือ การเปรียบเทียบโดยการนำของ 2 สิ่งที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกัน มักมีคำว่าเหมือน ดัง ดุจ เฉก ราว (กับ) ปาน ประหนึ่ง เพียง กล คล้าย เป็นคำเชื่อม
2. อุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบโดยเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง คำที่ใช้เปรียบเทียบ ได้แก่คำเป็น คือ เเท่า เรียกให้เข้าใจง่ายว่า “การเปรียบเป็น”
3. อธิพจน์ คือ การกล่าวเกินความจริงเพื่อเน้นข้อความให้มัน้ำหนักยิ่งขึ้น และให้มีความรู้สึกเพิ่มขึ้น
4. บุคคลวัต หรือ บุคลาธิษฐาน คือ การทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ทำกริยาอาการหรือมีความรู้สึกเหมือนมนุษย์
5. สัทพจน์ คือ ภาพพจน์ที่เลียนเสียง (สัท=เสียง) หรือแสดงลักษณะอาการต่าง ๆ อาจเป็นการเลียนเสียงธรรมชาติ เสียงสัตว์ร้อง เสียงเครื่องดนตรี เสียงเครื่องใช้ หรือลักษณะอาการต่าง ๆ
6. นามนัย คือ การที่เราใช้ชื่อส่วนประกอบที่โดดเด่นของสิ่งหนึ่งแทนสิ่งนั้น ๆ ทั้งหมด และส่วนประกอบดังกล่าวกับสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน
7. สัญลักษณ์ คือ การเอาสิ่งที่เป็นรูปธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งแทนสิ่งที่เป็นนามธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยไม่ต้องใช้คำอธิบาย

ขอบเขตด้านระยะเวลา

ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การใช้โวหารและภาพพจน์ในโคลงนิราศนรินทร์” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์จัดเรียงนำเสนอ ตัวอย่าง ดังนี้

ด้านการใช้โวหาร

1. บรรยายโวหาร คือ โวหารที่เล่าเรื่อง บอกเล่า หรืออธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ไปตามลำดับเหตุการณ์ เพื่อบอกให้รู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน และอย่างไร โดยใช้ภาษาง่าย ๆ อย่างตรงไปตรงมา ตัวอย่างดังนี้

(ร่าย) *ศรีสิทธิ์พิศาลภพ เลอหล้าบล่มสวรรค์ จรรโลงโลกกว่ากว้าง แผนแผ่นผ้างเมืองเมรุ ศรีอยุธยา
นทร์แย้มฟ้า แจกแสงจ้าเจดจันทร์ เพ็ญรพิพรรณผ่องด้าว ขุนหาญห้าวแหนบาท สระทุกข์ราชภรณ์รอนเลี่ยน สายเค็กเท
ลิ้นลงหล้า ราษฎร์บหน้าเกริน เชิญข่าวยินยอบตัว ควบค้อมหัวไหว้ละล้าว ทุกไท่น้าวมาลย์น้อม ขอออกอ้อมมาอ่อน
ผ่อนแผ่นดินให้ผาย ขยายแผ่นฟ้าให้แผ้ว เลี้ยงทแก้วให้กล้า พระยศไท้เทอดฟ้า เพื่องฟุ้งทศธรรม์ ท่านแฮ*

(วชิรญาณดิลกิตล, โคลงนิราศนรินทร์, ร่าย)

จากบทประพันธ์ ร่าย บทนี้ บอกเล่า อธิบายเรื่องราว สภาพเหตุการณ์ต่าง ๆ ของกรุงเทพฯ ว่ามีความเป็นมา มีอะไรเกิดขึ้นบ้าง สามารถถอดความจากบทประพันธ์ได้ดังนี้

“กรุงเทพฯ เป็นแผ่นดินกว้างใหญ่ซึ่งมีแต่สิริมงคลและความสำเร็จมีเกียรติยศชื่อเสียงเนื้อแผ่นดินอื่นๆในโลก และเนื้อสวรรค์มีอาณาเขตกว้างขวางเรวกักอาณาเขตของเมืองแมนหรือเมืองสวรรค์ในชั้นดาวดึงส์เมืองสิริมงคลอย่าง กรุงเทพฯเหมือนดังมีการชะลอเลื่อนลงมาจากฟากฟ้าแผ่รัศมีสว่างไสวเรวกักกับแสงสว่างจ้าของดวงจันทร์หรือประหนึ่ง แสงอาทิตย์ที่ให้แสงสว่างแก่โลกมีเหล่าทหารกล้าเข้าเฝ้าแทบพระบาทพระมหากษัตริย์ทรงกำจัดทุกซีให้แก่ราษฎรและ ทรงทำลายศัตรูของแผ่นดินทรงกวาดล้างศัตรูออกจากแผ่นดินได้หมดสิ้นราวกับหน้ากลองที่ราบเรียบคือหมดสิ้นหนาม ศัตรูซึ่งทราบว่ามีพระเดชานุภาพต่างก็ทรุดหมอบลงและน้อมหัวลงเคารพพระองค์ด้วยความเกรงกลัวเจ้าเมือง ทั้งหลายต่างนำดอกไม้เงินดอกไม้ทองมาถวายเพื่อขอเป็นเมืองขึ้นแผ่นดินของกรุงเทพฯจึงแผ่กว้างออกทีละน้อยทรงเปิด แผ่นฟ้าที่บริสุทธิ์ให้กว้างออกคือทรงชี้ทางสว่างแก่ราษฎรทรงทำนุบำรุงทหารผู้กล้าพระเกียรติยศของพระองค์ขจรขยาย ไปถึงสวรรค์ชั้นฟ้าความมีทศพิธราชธรรมของพระองค์เลื่องลือไปทั่ว”

(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2558, อ่านนิราศนรินทรฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า 28-29)

ซึ่งจากการถอดความไปตามลำดับเหตุการณ์ เพื่อบอกให้รู้ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน และอย่างไร โดยใช้ภาษาง่าย ๆ อย่างตรงไปตรงมา

2. พรรณนาโวหาร หรือการเขียนเชิงพรรณนา คือ โวหารที่กล่าวเป็นเรื่องราวอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้อ่านหรือ ผู้ฟังนึกเห็นภาพ และเกิดจินตนาการ โดยใช้ถ้อยสำนวนภาษาที่ไพเราะบรรเจิดบรรจง ตัวอย่างดังนี้

เรื่องเรื่องไตรรัตน์พัน	พันแสง
รินรสพระธรรมแสง	ค่าเช่า
เจดีย์ระตะแซง	เสียดยอด
ยลยั้งแสงแก้วแก้ว	แก่นหล้าหลากสวรรค์ ฯ

(วชิรญาณดิลกิตล, โคลงนิราศนรินทร, โคลงบทที่ 2)

จากบทประพันธ์บทนี้ เป็นพรรณนาโวหาร ที่กล่าวเป็นเรื่องราวอย่างละเอียดเพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังนึกเห็นภาพ และเกิดจินตนาการ โดยใช้ถ้อยสำนวนภาษาที่ไพเราะบรรเจิดบรรจง จากบทประพันธ์ถอดความได้ดังนี้

“พระรัตนตรัยรุ่งเรืองกว่าแสงของดวงอาทิตย์ ชาวเมืองได้ฟังรสพระธรรมเทศนาทุกคณะและทุกเข้า เจดีย์ จำนวนมากแข่งกันเบียดเสียดเพื่อขยูดสูงไปในท้องฟ้า แสงสุกใสของยอดเจดีย์สว่างไสวกว่าแสงนพรัตน์ซึ่งประดับ เขาพระสุเมรุที่เป็นหลักของโลก”

(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2558, อ่านนิราศนรินทรฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า 31)

3. เทศนาโวหาร คือ สำนวนเขียนที่เป็นไปในลักษณะแนะนำสั่งสอนอย่างมีเหตุผล เพื่อชักจูงให้ผู้อ่าน หรือ ผู้ฟังเห็นตามหรือปฏิบัติตาม ตัวอย่างดังนี้

บรรลือาวาสแจ้ง	เจ้าบงกช
แจ้งจากจงอาราม	พระรู้
เวรานุเวรตาม	ตัดสวาท แลฤา
วานวัดแจ้งใจชู	จากข้าสงวนโฉม

(วชิรญาณดิลกิตล, โคลงนิราศนรินทร, โคลงบทที่ 16)

จากข้อความในบทประพันธ์ มีการใช้สำนวนที่เป็นลักษณะของการแนะนำสั่งสอนอย่างมีเหตุผล เพื่อชักจูงให้ ผู้อ่าน หรือผู้ฟังเห็นตามหรือปฏิบัติตาม จากบทประพันธ์ถอดความได้ดังนี้

“เมื่อเดินทางถึงวัดแจ้งหรือวัดอรุณราชวราราม ที่รู้สึกเจ็บปวดเรื่องความรักใคร่ ที่ได้แต่กล่าวขอให้พระประธานในวัดแห่งนี้โปรดรับรู้เราทั้งสองจากกันเมื่อตอนรุ่งอรุณหรือรุ่งเช้า กรรมน้อยกรรมใหญ่หรือกรรมทั้งหลายของเรากรรมทั้งที่ตัดรอนความรักครั้งนี้ พี่ขอวานวัดช่วยแจ้งให้คนรักทราบว่ามีจะต้องจากไปนานเข้าเท่าใด ก็ขอให้นางนุกนอมตัวไว้เพื่อรอคอยให้พี่กลับมาเชยชม”

(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2558, อ่านนิราศนรินทร์ฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า 47)

4. **สารกโหวท** คือ การยกตัวอย่างมาอ้างให้เห็น เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเข้าใจเรื่องราวได้ง่ายขึ้น ซึ่งตัวอย่างที่ยกมาอาจเป็นนิทาน เรื่องราวหรือเหตุการณ์ก็ได้ ตัวอย่างดังนี้

โคแดงนามท่งด้าว โคคง ไคฤ

โคอาสน์อิศวรองค์ อยู่เกล้า

พระมาดอาจจักปลง ปลิวเทวษ ราพ้อ

สองจากพระเป็นเจ้า ช่วยให้คืนสม ฯ

(วชิรญาณดิลกทัต, โคลงนิราศนรินทร์, โคลงบทที่ 73)

จากข้อความในบทประพันธ์มีการกล่าวยกตัวอย่างให้เห็นภาพชัดเจนว่า “เมื่อพี่เดินทางถึงตำบลท่งโคแดง พี่สงสัยว่าเป็นท่งของโคป่าหรือว่าเป็นโคซึ่งเป็นพนะทรงของพระอิศวรเป็นเจ้า พระอิศวรน่าจะทำให้ความทุกข์ของเราหมดสิ้นไปได้ เราทั้งสองจากกันครั้งนี้ของพระอิศวรเป็นเจ้าทรงช่วยให้ข้าได้กลับไปรักกับนางอีก”

(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2558, อ่านนิราศนรินทร์ฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า 112-113)

5. **อุปมาโวหาร** คือ สำนวนเขียนหรือพูดที่กล่าวถึงเรื่องราวโดยยกสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาเปรียบเทียบประกอบ เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้น ตัวอย่างดังนี้

ออกจากคลองชุดข้าม ครรรไล

เรือวิ่งอกว่าใจ ทวาดขว้า

เด็ดแต่ดั่งเด็ดใบ บัวเบ่ง มาแม่

จากแต่อกใจปล้า เปลี่ยนไว้ในนาง ฯ

(วชิรญาณดิลกทัต, โคลงนิราศนรินทร์, โคลงบทที่ 15)

จากข้อความในบทประพันธ์ เป็นการกล่าวเปรียบเทียบโดยใช้สำนวนเขียนหรือพูดที่กล่าวถึงเรื่องราวโดยยกสิ่งต่าง ๆ ขึ้นมาเปรียบเทียบประกอบเพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังเข้าใจเรื่องนั้น ๆ ได้ดียิ่งขึ้นว่า จากบทประพันธ์ถอดความได้ดังนี้

“เรือออกจากคลองชุดแล้วตัดข้ามฝากแม่น้ำเจ้าพระยาไปยังคลองในฝั่งธนบุรีเรือแล่นไปอย่างรวดเร็วจนออกใจของพี่หว่าแห่และทวาดหัน พี่ตัดใจจากน้องเหมือนดั่งเด็ดใบบัวซึ่งเด็ดได้ไม่ขาด แม้ตัวพี่จากน้องมาแต่ใจยังสู้แข็งขึ้นยิ่งพยายามจะกลับไปอยู่กับน้อง”

(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2558, อ่านนิราศนรินทร์ฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า 46)

6. **อธิบายโวหาร** หรือการเขียนเชิงอธิบาย คือ การเขียนบอกหรือชี้แจงถึงขั้นตอนในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการเขียนที่มุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจสิ่งที่กล่าว ตัวอย่างดังนี้

ชาวแพแม่แก้งคำ ชายของ

แพรพัลตราดาทอง เทศย์อม

ระลึกลีสไปกรอง เครือมาศ แม่เฮย

ชดสวดสองสีห้อม

ห่อหุ้มบัวบัง ฯ

(วชิรญาณดิลกิตัล, โคลงนिरาคนรินทร์, โคลงบทที่ 18)

จากข้อความในบทประพันธ์ เป็นการเขียนเชิงอธิบาย คือ การเขียนบอกหรือชี้แจงถึงขั้นตอนในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นการเขียนที่มุ่งให้ผู้อ่านเข้าใจสิ่งที่กล่าว จากบทประพันธ์ถอดความได้ดังนี้

“แม่ค้าขายของบนแพแต่งตัวอวดทรวดทรงอย่างเต็มที่เพื่อขายสินค้า ของที่ขายมีทั้งผ้าแพร ผ้าตาดทอง และผ้าย้อมสีซึ่งนำเข้ามาจากต่างประเทศที่เห็นแล้วทำให้นึกถึงสไบกรองทองของน้องที่ทอดด้วยเส้นไหมทองคำเป็นลายเครือเถาน้องห่มสไปส่องผืนซ้อนเหลื่อมสีกันเพื่อห่อหุ้มหน้าอกของน้อง”

(ชลดา เรื่องรักษลิขิต, 2558, อ่านนिरาคนรินทร์ฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า 50)

ด้านภาพพจน์ ผู้วิจัยใช้เกณฑ์การวิเคราะห์ของ วิเชียร เกษประทุม (2558, หน้า 312 – 314) ภาพพจน์มี 7 ประเภท ดังนี้

1. อุปมา คือ การเปรียบเทียบโดยการนำของ 2 สิ่งที่ต่างพวกกันมาเปรียบเทียบกัน มักมีคำว่า เหมือน ดัง ดุจ เฉก ราว (กับ) ปาน ประหนึ่ง เพียง กล คล้าย เป็นคำเชื่อม ตัวอย่างดังนี้

ไฉ่ดวงดาวเรศด้อย เตือนดับ

ดับตั้งดวงอจกลับ

ฟูพริ้ว

ชวลาจะลาลับ

นุชพี แพงเอย

หลับฤดูตื่นตรอมละห้อย

อยู่ห้องหนหลัง ฯ

(วชิรญาณดิลกิตัล, โคลงนिरาคนรินทร์, โคลงบทที่ 46)

จากบทประพันธ์ถอดความได้ดังนี้

“ไฉ่ดวงดาวดวงดงามน้อยลงเมื่อเตือนดับหรือเตือนไร้แสงสว่าง เปรียบเหมือนดับไฟในโคมอจกลับซึ่งมีฟูห้อยอย่างสวยงามแพรวพราย ความสว่างจะลาลับจากน้อง ไม่ได้อยู่กับน้องผู้มีค่าของพี่แล้ว ไม่ว่ายามหลับหรือตื่นน้องก็คงจะเศร้าโศกอยู่แต่ในห้องด้วยความคิดถึงพี่”

(ชลดา เรื่องรักษลิขิต, 2558, อ่านนिरาคนรินทร์ฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า82)

จากข้อความในบทประพันธ์เปรียบเทียบโดยการนำของ 2 สิ่งที่ต่างพวกกันมาเปรียบเทียบกันระหว่างดวงดาวหรือดวงเดือน กับโคมไฟอจกลับ

2. อุปลักษณ์ คือ การเปรียบเทียบโดยเปรียบสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง คำที่ใช้เปรียบเทียบ ได้แก่คำเป็น คือ เท่า เรียกให้เข้าใจง่ายว่า “การเปรียบเทียบ” ตัวอย่างดังนี้

บ้านบ่อน้ำบกแห้ง

ไปเห็น

บ่อเนตรคงขังเป็น

เลือดไล่

อ้าโถมแม่แบบเบญ

จลักษ์ณ์ เรียมเอย

มาซ้อสสุชลให้

พี่แล้วจกลา

(วชิรญาณดิลกิตัล, โคลงนिरาคนรินทร์, โคลงบทที่ 36)

จากบทประพันธ์ถอดความได้ดังนี้

“เมื่อเดินทางถึงตำบลบ้านบ่อพบว่าน้ำพร่องแห้งไม่เห็นมีน้ำเลยบ่อตาของพี่มีแต่เลือดที่ถูกขังไว้เพราะร้องไห้ มาก โฉมแม่ผู้เป็นที่รักและมีลักษณะงามอย่างเบญจกัลยาณีของพี่เอ๋ย ช่วยมาชบน้ำตาให้พี่ด้วยเถิดก่อนพี่จะลาจากเพื่อเดินทางต่อไป”

(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2558, อ่านนิราศนรินทร์ฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า 71)
จากข้อความ “บ้านบ่อน้ำบกแห้ง ไปเห็น
จากบ่อนตรคงซังเป็น เลือดไล้”

ในบทประพันธ์เป็นการเปรียบเทียบว่าเมื่อเดินทางถึงตำบลบ้านบ่อพบว่าน้ำพร่องแห้งไม่เห็นมีน้ำเลยบ่อตาของ
พื้มีแต่เลือดที่ถูกลงไว้เพราะร้องไห้มาก

3. **อธิพจน์** คือ การกล่าวเกินความจริงเพื่อนำข้อความให้มีน้ำหนักยิ่งขึ้น และให้ความรู้สึกเพิ่มขึ้น ตัวอย่าง
ดังนี้

โฉมควรจักฝากฟ้า	ฤติน ดีฤ
เกรงเทพไทรธณินทร์	ลอบกล้า
ฝากลมเลื่อนโฉมบิน	บนเล่า นะแม่
ลมจะชายชักช้า	ชอกเนื้อเรียมสงวน ฯ

(วชิรญาณดิลกทัต, โคลงนิราศนรินทร์, โคลงบทที่ 9)

จากบทประพันธ์สามารถถอดความได้ ดังนี้ “ที่ควรจะฝากน้องไว้กับฟ้าหรือดินดินะ แต่ก็เกรงว่าพระอินทร์ผู้
เป็นจอมเทพแห่งฟ้าหรือพระเจ้าแผ่นดินผู้เป็นใหญ่ในโลกจะลอบเซยขมน้อง หากฝากไว้กับลมพื้ก็เกรงว่าลมจะพัดและ
ทำให้ร่างกายของน้องที่พี่เฝ้าทูลนมต้องชอกช้า”

(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2558, อ่านนิราศนรินทร์ฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า 39-40)

4. **บุคลลวัต หรือ บุคลาธิฐาน** คือ การทำให้สิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ใช่มนุษย์ทำกิริยาอาการหรือมีความรู้สึกเหมือน
มนุษย์
ตัวอย่างดังนี้

บรรจกรณหมอนมานมั่ง	เตียงสมร
เตียงช่วยเตือนนุชนอน	แท่นน้อง
ลูกโฉมแม่จักจร	จากมาน มาแฮ
มานอย่าเบิกบังห้อง	หับให้คอยหน ฯ

(วชิรญาณดิลกทัต, โคลงนิราศนรินทร์, โคลงบทที่ 117)

จากบทประพันธ์ถอดความได้ดังนี้

“โอ้วว่าที่นอนหมอนมานมั่งและเตียงของน้องเอ๋ยขอเตียงช่วยเตือนน้องให้นอนอยู่แต่บนที่นอนของน้องเท่านั้น
เถิด ถ้าเกิดนางคิดจะออกไปจากมานที่กั้นไว้ ขอให้มานอย่าเปิดนะ จงช่วยปิดบังห้องไว้ให้นางรอที่แต่อยู่ในที่ทางของ
นาง”

(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2558, อ่านนิราศนรินทร์ฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า 42)

จากบทประพันธ์ เปรียบ เตียงนอน ให้เป็นเหมือนบุคลล มีตัวตน มีชีวิต สามารถให้คำชี้แนะ และตักเตือน
คอยเตือนสติให้สาวคนรักอย่าได้ลืมเลือนตน

5. **สัทพจน์** คือ ภาพพจน์ที่เลียนเสียง (สัท=เสียง) หรือแสดงลักษณะอาการต่าง ๆ อาจเป็นการเลียนเสียง
ธรรมชาติ เสียงสัตว์ร้อง เสียงเครื่องดนตรี เสียงเครื่องใช้ หรือลักษณะอาการต่าง ๆ ตัวอย่างดังนี้

สรวลเสียงพระสมุทรครี้น	ครวญคะนอง
คลื่นก็คลี่คลายฟอง	เพื่องพิน
ดลทรงรวงปวงกามกอง	กลอยสมุทร แม่ฮา
ออกโษฐ์ออกโอยสะอื้น	อ่าวอ้ออลเวง ฯ

(วชิรญาณดิจิทัล, โคลงนิราศนรินทร์, โคลงบทที่ 50)

จากบทประพันธ์ถอดความได้ดังนี้

“เสียงคร่ำครวญของพระสมุทรดังคะนองเป็นเสียงครี้น ๆ อยู่ในท้องทะเล คลื่นในท้องทะเลคลายฟองลงแล้วก็รวมตัวกันใหม่เป็นคลื่นซัดเข้ามาอีกทำให้กามราคะในตัวที่ปั่นป่วนไปกับน้ำในท้องทะเลขึ้นมาทันที และที่คงจะตายในครั้งนี้เป็นแน่ ทำให้ที่ถึงกับสะอื้นให้คร่ำครวญออกมาแข่งกับเสียงคลื่นซึ่งดังเซ็งแซ่ในท้องทะเล”

(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2558, อ่านนิราศนรินทร์ฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า 87)

ครี้น หมายถึง เสียงคลื่นกระทบฝั่ง ดังครี้น ครี้น

6. นามนัย คือ การที่เราใช้ชื่อส่วนประกอบที่โดดเด่นของสิ่งหนึ่งแทนสิ่งนั้น ๆ ทั้งหมด และส่วนประกอบดังกล่าวกับสิ่งนั้นมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ตัวอย่างดังนี้

มหาชัยชัยฤกษ์น่อง	นาฏลง โรงงู
รับร่วมพุทธมนต์สงฆ์	เสกซ้อม
เสียดเคียรแม่ทัตมวง	คลคู์ เรียมเอย
ชเยศชุมญาติห้อม	มอบให้สองสม ฯ

(วชิรญาณดิจิทัล, โคลงนิราศนรินทร์, โคลงบทที่ 34)

จากบทประพันธ์ถอดความได้ดังนี้

“เมื่อเดินทางมาถึงตำบลมหาชัยที่กินีถึงวันฤกษ์ตีชัยที่น้องเดินเข้ามาในสถานที่ที่จัดพิธีแต่งงานของเราเรานั่งฟังพระสวดมนต์และรับน้ำพระพุทธมนต์ด้วยกันศิระષะที่เปียดชิดกับศิระษะของน้องที่สวนด้วยด้ายมวงคลคู์กันมีญาติมาประชุมห้อมล้อมเราและยินดีมอบให้เราทั้งสองครองคู่กัน”

(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2558, อ่านนิราศนรินทร์ฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า 69)

1) **มหาชัย** หมายถึง ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร สมุทรสาคร ในปัจจุบัน **มหาชัย** ที่เรียกกันโดยทั่วไปนั้น เป็นชื่อคลองที่สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8 แห่งกรุงศรีอยุธยาโปรดให้ขุดคลองลัดจากเมืองธนบุรี เป็นแนวตรงไปออกปากน้ำเมืองสาครบุรีแทนคลองโคกขามที่คดเคี้ยว แต่ยังไม่ทันเสร็จทรงสวรรคตเสียก่อน จนถึงรัชสมัยสมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 9 ได้โปรดให้ขุดคลองต่อจนแล้วเสร็จ และได้พระราชทานนามว่าคลองมหาชัย ซึ่งต่อมา ณ บริเวณฝั่งซ้ายปากคลองได้เกิดชุมชนขนาดใหญ่ขึ้นชื่อว่า “มหาชัย” และเป็นที่นี่นิยมเรียกขานแต่นั้นเป็นต้นมา (<https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดสมุทรสาคร>)

2) **มหาชัย** หมายถึง ชื่อเพลงไทยทำนองหนึ่ง ใช้บรรเลงในงานเกี่ยวกับเกียรติยศของบุคคลที่มาเป็นประธานในงาน

7. **สัญลักษณ์** คือ การเอาสิ่งที่เป็นรูปธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งแทนสิ่งที่เป็นนามธรรม ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง โดยไม่ต้องใช้คำอธิบาย ตัวอย่างดังนี้

ชมแซแซใช้หน้า	นวลนาง
เดือนดำหวิงกลาง	ต่ายแต้ม

พิมพ์พัชร์แม่เพ็ญปราง

จักเปรี๊ยะ ไตเลย

ข้ากว่าแซไชแย้ม

ยั้งยั้งอัปสร ฯ

(วชิรญาณดุสิต, โคลงนิราศนรินทร์, โคลงบทที่ 44)

จากบทประพันธ์ถอดความได้ดังนี้

“เมื่อชมดวงจันทร์ที่ก็รู้ทันที่ว่าไม่ใช่ใบหน้าวงงามของน้องแน่นอนเพราะดวงเดือนมีรูปกระต่ายเป็นรอยตำหนิตอดอยู่กลางดวงผิดกับใบหน้างามผุดผ่องตั้งเดือนเต็มดวงที่ไร้รอยตำหนิของน้องซึ่งไม่มีสิ่งใดเปรียบเทียบได้เลย ใบหน้าของน้องงามกว่าดวงจันทร์ที่เผยความงามให้เห็นและรอยยิ้มของน้องงามยิ่งกว่ารอยยิ้มของนางอัปสรเสียอีก”

(ชลดา เรื่องรักษ์ลิขิต, 2558, อ่านนิราศนรินทร์ฉบับวิเคราะห์และถอดความ, หน้า 80)

แซ หมายถึง น. ดวงเดือน, พระจันทร์. (ข.)

(พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, ออนไลน์)

สรุปผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ การใช้โวหารที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์ พบว่า ด้านการใช้โวหารในโคลงนิราศนรินทร์ ปรากฏโวหารทั้ง 6 ประเภท คือ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร อุปมาโวหาร สาธกโวหาร เทศนาโวหาร และ อธิบายโวหาร ด้านภาพพจน์ที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์ ปรากฏโวหารทั้ง 7 ประเภท คือ อุปมา อุปลักษณ์ อธิพจน์ บุคคลวัต นามนัย สัทพจน์ และสัญลักษณ์

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาวิเคราะห์ การใช้โวหารที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์ พบว่า ด้านการใช้โวหารในโคลงนิราศนรินทร์ ปรากฏโวหารทั้ง 6 ประเภท คือ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร อุปมาโวหาร สาธกโวหาร เทศนาโวหาร และ อธิบายโวหาร ส่วนด้านภาพพจน์ที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์ ปรากฏโวหารทั้ง 7 ประเภท คือ อุปมา อุปลักษณ์ อธิพจน์ บุคคลวัต นามนัย สัทพจน์ และสัญลักษณ์ อภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ในโคลงนิราศนรินทร์นั้นมีการใช้การใช้โวหารและภาพพจน์ที่หลากหลายประเภท สอดคล้องกับการวิจัยของสุกันยา ชุมภูกุล (2558) ที่วิจัยเรื่อง โวหารรักในบทละครพูดคำฉันท์เรื่องมัทนะพาธา ผลการศึกษวิจัยพบว่า ประเภทของโวหารรัก พบโวหาร 4 ประเภทที่ คืออุปมาโวหาร บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร และสาธกโวหาร และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพนมไพร เทพจิตร และคณะ (2548) ที่วิจัยเรื่อง วิเคราะห์โวหารภาพพจน์ในพระอภัยมณีของสุนทรภู่ ผลของการศึกษวิจัยปรากฏว่า เรื่อง พระอภัยมณีของสุนทรภู่ ได้ใช้ภาพพจน์ 12 ประเภท ได้แก่ อุปมา การซ้ำคำ การเล่นเสียงเล่นจังหวะ ปรพากย์ การเลียนเสียงธรรมชาติ (สัทพจน์) การ เล่นคำ การกล่าวเสียดสี-เหน็บแนม สัญลักษณ์ กล่าวเกินจริง อุปลักษณ์ กล่าวเท็จความ การสมมติให้มีตัวตน แสดงให้เห็นถึงความสามารถในเชิงกวีของสุนทรภู่ ที่สร้างสรรค์วรรณกรรมได้อย่างมีศิลปะ เพื่อให้ผู้อ่านได้รับทั้งความสนุกสนานเพลิดเพลินและความรู้สึกซาบซึ้งประทับใจในลีลาการประพันธ์ ซึ่งบ่งบอกถึงความชำนาญในการเลือกสรรคำ และใช้จังหวะถ้อยคำที่กระชับจิตใจ เข้าถึงผู้อ่านได้ทุกระดับได้เป็นอย่างดี หรืออาจกล่าวได้ว่า กวีมีความชำนาญในเรื่องการใช้โวหารภาพพจน์ได้เป็นอย่างดี

จากการศึกษาใน “นิราศนรินทร์” นั้น ไม่ใช่เน้นเพื่อความบันเทิงที่ให้ความสนุกสนานเพลิดเพลินเพียงอย่างเดียว แต่ยังสอดแทรกเป็นกิจกรรมส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนในสังคมยุคนั้น มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอด

มุมมอง แง่คิดให้แก่คนในสังคม ปัจจุบันได้รับรู้ รัับทราบจากการใช้โวหาร และภาพพจน์ที่กวีรังสรรค์ใช้สื่อออกมาให้ผู้ที่อ่านซาบซึ้ง และเข้าใจอารมณ์ของกวี ณ ตอนที่เขียนได้เป็นอย่างดี

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษา วิเคราะห์เกี่ยวกับคำภาษาต่างประเทศที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์
2. ควรศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อ ข้อคิดและคตินิยม ที่ปรากฏในโคลงนิราศนรินทร์

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง การใช้โวหารและภาพพจน์ในโคลงนิราศนรินทร์ ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาความช่วยเหลือและแนะนำคำปรึกษา ตรวจสอบ แก้ไขข้อบกพร่องเพื่อนำไปพัฒนาให้ดีขึ้น จากผู้มีพระคุณหลายท่าน จนทำให้งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอขอบพระคุณยิ่ง

เอกสารอ้างอิง

- ชลดา เรื่องรักชลิขิต. (2558). **อ่านนิราศนรินทร์ฉบับวิเคราะห์และถอดความ**. กรุงเทพฯ: โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปลื้อง ณ นคร. (2544). **ประวัติวรรณคดีไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 12. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- พนมไพร เทพจิตร และคณะ. (2548). **วิเคราะห์โวหารภาพพจน์ในพระอภัยมณีของสุนทรภู่**. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พองจันทร์ สุขยิ่ง และคณะ. (2556). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐานภาษาไทย วรรณคดีและวรรณกรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- วชิรญาณดิจิทัล. (2563). **โคลงนิราศนรินทร์**. สืบค้นออนไลน์เมื่อวันที่ 16 มกราคม 2563 จาก <https://vajirayana.org/> โคลงนิราศนรินทร์/ประวัตินิทานนรินทร์ธิเบศร์-อิน
- วิเชียร เกษประทุม. (2558). **หลักภาษาไทย**. นนทบุรี : เพิ่มทรัพย์การพิมพ์.
- สุกันยา ชุมภูกุล. (2558). **โวหารรักในบทละครพูดคำฉันท์เรื่องมัทนะพาธา**. พะเยา : สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยพะเยา.
- สุปาณี พัดทอง. (2552). **“เรือ”ในวรรณคดีนิราศ : มโนทัศน์กับการสร้างวรรณศิลป์**. หลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาภาษาไทย ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (มมป). **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554**. สืบค้นเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2564,จาก <https://dictionary.orst.go.th/>